

Küçük Irmaklar

Çağrı Elmas

Doktora Öğrencisi, Akdeniz Üniversitesi, Kadın Çalışmaları ve Toplumsal Cinsiyet Anabilim Dalı

Adres: Kadın Çalışmaları ve Toplumsal Cinsiyet Anabilim Dalı, Akdeniz Üniversitesi, Antalya, Türkiye

E-Posta: elmascagri@yahoo.com

Geliş Tarihi: 9 Aralık 2020 ; Kabul Tarihi: 26 Aralık 2020

Doi: 10.24876/senex.2021.34

Künye: Elmas, Ç. (2020). Küçük Irmaklar. Pascal Rebaté İstanbul, 2019, Karakarga Yayınları, 123 s. *Senex: Yaşlılık Çalışmaları Dergisi*, 4, 76-79.

 <https://orcid.org/0000-0002-8194-3523>

Özgün Adı: Les Petits Ruisseaux

Yazar: Pascal Rebaté

Resimleyen: Pascal Rebaté

Türkçeleştiren: Tolga Üyken

Yayınevi: Karakarga Yayınları

1. Basım

ISBN: 978-605-7865-27-4

Original Title: Les Petits Ruisseaux

Author: Pascal Rebatés

Illustration: Pascal Rebaté

Translation: Tolga Üyken

Publisher: Karakarga Yayınları

1st Edition

ISBN: 978-605-7865-27-4

Küçük Irmaklar, Fransız çizgi roman yazarı Pascal Rebaté tarafından kaleme alınmış kısa bir hikaye kitabıdır. İlk olarak Fransa'da *Futuropolis Yayınevi* tarafından yayımlanan bu çizgi-roman, 2019 yılında Destek Yayınları'nın bir alt kuruluşu olan Karakarga Yayınevi tarafından Türkçeleştirilmiştir. Çizgi roman, 2006 yılında Le Point dergisi tarafından *En İyi Albüm Ödülü*, 2007 yılında ise Association des Critiques et Journalistes de Bande Dessinée – Çizgi Roman Eleştirmenleri Büyük Ödülü'ne layık görülmüştür.

Her yaşta okuyucu için hazırlanan bu çizgi romanın hikayesinden uyarlanarak, yönetmenliğini kitabın yazar ve çizeri Pascal Rebaté'nin üstlendiği ve başrolünde Fransız aktör Daniel Prévost'un (Émile Garreau) oynadığı bir filmi de 2010 yılında vizyona girmiştir. Karakarga yayınları tarafından

Türkçe'ye kazandırılan bu çizgi romanın kapak tasarımı ve resimlemeleri, tamamıyla orijinali ile aynıdır. Çizgi romanın Türkçe basımındaki kaligrafi Emirhan Perker tarafından yapılmıştır.

Çizgi romanın hem görseli hem de hikayesi, yaşlılık ve yaşlanmaya ilişkin birçok meseleyi ele almaktadır. Herhangi bir roman ya da hikaye kitabının aksine, çizgi romanların görsel açıdan da değerlendirilmesi önem arz eder. Bu nedenle Küçük Irmaklar kitabını değerlendirirken, zaman zaman Pascal Rebaté'nin çizgilerine de değinerek okuyucuya belirli olayları nasıl tasvir ettiğini aktarmaya çalışacağım.

Kitabın ön kapağında, arkası dönük bir şekilde boş arazide yürüyen yaşlı bir adam çizimi yer almaktadır. Sirtında olta takımı ve çantası bulunan bu adamın "yaşlı" olduğunu,

çizimdeki belirli ayrıntılardan anlamak mümkündür. Pascal Rebaté, bu yaşlı adamı çarpık bacak, klasik giyim ve kambur bir yürüyüşle tasvir eder ve böylece hikayenin ana karakteri olan Émile Garreau'nin "yaşlılığına" vurgu yapmak istemektedir.

Hikaye Angevin'de, Loire kıyısında bulunan küçük bir kasabada geçmektedir. Hikayenin ana karakteri Émile Garreau, Fransa'nın bu küçük kasabasında yaşamını sürdüren dul ve yaşlı bir adamdır. Hikaye, ilk olarak Émile Garreau ve arkadaşı Edmond Bello'nun oltasının palasına bakarak balık tutması ile başlar. Émile için Edmond ile balık tutmak keyifli vakit geçirdiği bir aktivitedir. Ancak Edmond'un aktiviteleri bununla sınırlı kalmaz. Émile, günün birinde yaşlı Edmond'un bir sevgilisi olduğunu (Lucie) öğrenir. Edmond'un ölümüyle Émile için hayat artık "eskisi gibi" olmamaya başlar (s.20). Edmond'un cenazesinden sonra, Émile ve Lucie tanışır ve Émile, önce Lucie'yi, sonra gördüğü diğer tüm kadınları çıplak görmeye başlar. Bu halüsinasyonlar nedeniyle kendini iyi hissetmeyen Émile, sağlığından şüphe ederek bir doktora başvurur. Doktor durumunun iyi olduğunu söyler ama halüsinasyonlar görmeye devam eden Émile, bu durumu hoş karşılamaz ve Lucie ile tekrar buluşmaya gider. Ancak bu sefer de Edmond'un hayalini Lucie'nin yanında gördüğü için rahatsız olur ve kasabadan, bir daha dönmekle umuduyla, uzaklaşma kararı alır. Émile, Corrèze'deki çocukluk evine dönmeye karar verir ve yanına bir kutu uyku ilacı alır. İntihar edecekken, tam o sırada karşısında at üstünde çıplak bir kadını görür ve bayılır. Émile gözlerini eskiden yaşadığı evinde açar. Savaş yıllarında yaşadığı Corrèze'deki evinde artık "hippiler" yaşamaktadır. Hayatını sonlandırmak üzere çıktığı bu yol, Émile için yeni başlangıçlara vesile olur.

Pascal Rebaté'nin bu eserini, yaşlı-kasabalı bir erkeğin hayatından belirli bir kesiti çizgilerle canlandırarak kurgulaması nedeniyle özgün bulduğumu söyleyebilirim. Rebaté, "yaşlılıkta cinsellik" gibi tabu bir konuyu oldukça başarılı ve okuyucuyu ikna edici biçimde ele

almaktadır. Bu tarz hikayeler, genelde "gençlik" üzerinden kurgulanmakta ya da böyle olması tercih edilmektedir. Çünkü cinsel yaşama ilişkin "gençlik" bağlantısı, yaşlılık bağlantısına göre daha kolay kurulabilir. Ancak Rebaté, çoğunlukla yaşlılıkla birlikte kullanılmaya cesaret edilmeyen cinselliği, tüm incelikleri ile okuyucuya aktarmayı başarmış görünüyor.

Yaşlanma ve yaşlılık dönemine ilişkin beklentilerin birçoğu, basitçe gözlemlenmesi mümkün olmayan çok sayıda önyargıya tabidir. Çoğu zaman herhangi bir bireyin başından geçen bir olay, o bireyin "yaşlı" olması (ya da öyle görülmesi) durumunda farklı anlamlarda değerlendirilir. Bu nedenle gündelik hayatımızda sıklıkla "bu iş için çok yaşlı", "bunu yapmak için gücü yok", "başına bir şey gelmesinden korkuyorum" yakıştırmalarının yaşlılar için kullanıldığını görebiliriz.

Küçük İrmaklar kitabında da ara sıra bu tarz üsluplar Émile için kullanılmaktadır. Hatta Émile'nin kendisinin de yaşına uygun bulmadığı durumlar mevcuttur. Örneğin hikayenin başlarında Edmond'un sevgilisini kabullenememesi ve kadınlara karşı olan ilgisini "ihtiyar teke!" sözüyle benimseyemediği anlaşılmaktadır (s.19). Bardaki arkadaşlarının ve çocuklarının Émile'ye karşı duydukları "iyi niyetli" tedirginliğin de bu önyargılardan kaynaklandığını hikayenin devamında görmek mümkündür (s.41). Oysa bu tarz tutumları "iyi niyetli" düşüncelerden ziyade, sembolik açıdan Émile'yi yaşlı üzerinden "değersizleştirme" olarak değerlendirmek istiyorum.

Her ne kadar hikayenin sonunda Émile'nin bu tutumlara rağmen bir şeyler başardığı gösterilse de bu önyargıların yakın çevresinin tepkilerinde görüldüğü gibi toplumsal düzeyde devam ettiğini hatırlatmak isterim. Zira yaşlıların kendi(leri)ne özgü sosyal kategoriyi temsil ettiklerini, yaşlarından dolayı bir "birey" ya da "grubun" herhangi bir olay veya durum karşısında uygun görülmediğini savunan her türlü iyi ve kötü niyetli tutum "ageism" dir (Arun ve Elmas, 2020: 131).

Küçük Irmaklar kitabında Émile'nin cinsel hayatıyla ilgili olan bölümlerini de yine bu önyargıların tasvir edildiği diğer bir örnek olarak gösterebilirim. Nitekim toplumda yaşlılık döneminde cinselliğin sürdürül(e)mediği inancı oldukça yaygındır. Bilhassa bu yaygın inanışın yaşlılar tarafından da oldukça benimsendiği söylenebilir.

Cinsellik tabu bir mesele iken, yaşlılığın da dahil olmasıyla tümüyle kapalı bir kutu haline gelmektedir. Yaşlıların cinsel ilişkilerini sürdürmekten veya eşini kaybettikten sonra yeniden evlenmekten kaçınmaları bu duruma örnektir. Bazı durumlarda cinsel birlikteliğin mümkün olmayacağı düşüncesi bile, toplumda yaşlıların yeniden evlenmesini (ya da sevgili olmasını) anlamsızlaştırmaktadır. İleri yaşlarında birlikte olmaya karar veren yaşlı çiftlere genellikle "aseksüel" ilişki içindelermiş gibi bakılır. Aralarında cinsellik ya da erotizm olabileceği genellikle düşünülmemektedir. Dolayısıyla yaşlılıkta cinselliğe ilişkin tabular, yaşlıların kendi cinsel yaşamlarını bile düşünmesine engel olmaktadır.

Dizi, film veya kitaplarda yer alan cinsellik üzerine kurgular ya da gündelik yaşantılarda görülen bu konuya ilişkin sosyal tavırlar, cinsel birliktelikle gençliği daha kolay bağdaştırmaktadır. Hatta bu durum artık alışıl gelmiştir. Bu açıdan Rebaté'nin çalışmasında yaşlı bir erkeğin cinsel hayatını ele almasını oldukça ilginç ve riskli bulmaktayım. Özellikle yaşlılık ve erkeklikle ilgili bağlantılarını çok iyi kurduğunu söyleyebilirim. Çizgi romanda dul yaşlı bir erkeğin cinselliğe ilişkin tabuları kendisiyle ve çevresiyle mücadele ederek nasıl yaktığını oldukça sade bir anlatımla okuduğumu düşünüyorum.

Nitekim hikayede anlatılan Émile'nin Lucie ile buluşmalarındaki çekingenliği ve heyecanını, Émile'nin kendi cinsel arzularıyla tekrar yüzleşmesi olarak değerlendiriyorum. Rebaté, Émile'nin homososyal ilişkilerle dolu hayatından sonra Lucie'yle flört etme çabasını ve gerilimini oldukça başarılı kurgulanmıştır. Edmond'un bir kadınla birlikte olduğunu

öğrenen Émile o sırada bunu "saçmalık" olarak değerlendirirken, Lucie ile tanıştıktan sonra kendi cinsel arzularının farkına varmaya başlıyor (s.42-44). Bu yüzleşmesini kadınlarla olan ilişkilerinde gösterdiği çekingen ve utangaç tavırlarından anlamak mümkün. Lucie'ye karşı olan ilgisini fark ettikten sonra kanserden ölen eşini anması da yine bu yüzleşmelere örnek gösterilebilir. Eşinin vefatından sonra yalnız kaldığını, hayatın onun için çok zor olduğunu söyleyen Émile'nin, yeni bir duygusal ilişkiye başlarken eski eşine olan bağlılığını kaybetme korkusu hikayede oldukça başarılı kurgulanmıştır.

Küçük Irmaklar kitabını, yaşlılık ve yaşlanma çalışmalarına ilgi duyan herkes için önerebilirim. Kitabın hikaye kurgusunu, olaylar arası geçişlerini oldukça sürükleyici buldum. Taşrada yaşayan yaşlı bir erkeğin hayatını anlatan bu hikayenin, Rebaté'nin çizgileriyle birlikte daha da zenginleştiğini düşünüyorum. Rebaté, eseri boyunca duygu-mekân bağlantısını iyi kurmuş, taşrada gündelik hayat ilişkilerini hem çizgileriyle hem de hikayesiyle oldukça ayrıntılı betimlemiştir. Diğer yandan çoğu insanın üzerine düşünmediği bir konuda farkındalık yaratmayı başarmıştır. Bu noktada Rebaté'nin eserini, yaşlıların hayatı üzerinde karar verme yetkisini kendisine "hak" gören tutumlar için yıkıcı buldum.

Küçük Irmaklar'ın her yaş grubuna hitap ettiğini söyleyebilirim. Ancak kitabın görece daha genç kuşak okuyucuları kendi yaşlılıklarını ve yaşlanma süreçlerini düşünmeye teşvik etmesini ümit ediyorum. Nitekim yaşlılık ve yaşlanmaya ilişkin tabular öylece kolay aşılacak meseleler değildir. Yaşlanmayla birlikte her geçen sürede bu tabuları yıkmak daha da zorlaşmaktadır. Bu konuda yaşlanma ve yaşlılığa ilişkin bilimsel gelişmelerin de her zaman tek başına faydası olmayabilir. Çünkü yaşam boyu sürececek bir süreç çok kısa bir sürede tersine çevrilemez ve tek başına bilgi, duygusal olarak belirlenmiş inançları değiştirmek için çoğu zaman yetersiz kalır.

Kaynakça

Arun Ö., & Elmas Ç., (2020). Türkiye’de Dijital Eşitsizliğin Toplumsal Kökenleri. *Dijital Kültür, Dijital Eşitsizlikler ve Yaşlanma* içinde. Mehmet Fiğan, Yeliz Dede Özdemir, (Ed)., Alternatif Bilişim Derneği, Ankara, ss.115-135.

Rebaté, P. (2019). Küçük Irmaklar. Karakarga Yayınları 123, İstanbul.